

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

1-МАХСУС СОҲ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-1

JOURNAL OF LAW RESEARCH
SPECIAL ISSUE-1

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№SI-1 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2025-SI-1>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'afvor
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Artur Gambaryan
yuridik fanlar doktori, professor (Armaniston)
Yosuke Shamoto
yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННИЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xusanov Ozod Tillabayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Selimanova Svetlana Mixaylovna
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Peshkova Xristina Vyacheslavovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
Sung Un Lee
yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ruziyev Rustam Jabborovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Borotov Mirodiljon Xomudjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Shomuxamedova Zamira Shoislamovna
yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)
Ahmad Issa Altweissi
yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

12.00.04 - ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Egamberdiyev Eminjon
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Jason A.
Kanton Federal sud markazi (AQSH)

12.00.05 - МЕХНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Gasanov Mixail Yuriyevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Sattorova Gulnoza Djurakulovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Denisov Gleb
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Skripnikov Nikolay Kuzmich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salayev Nodirbek Saparbayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Taxirov Farxod
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)

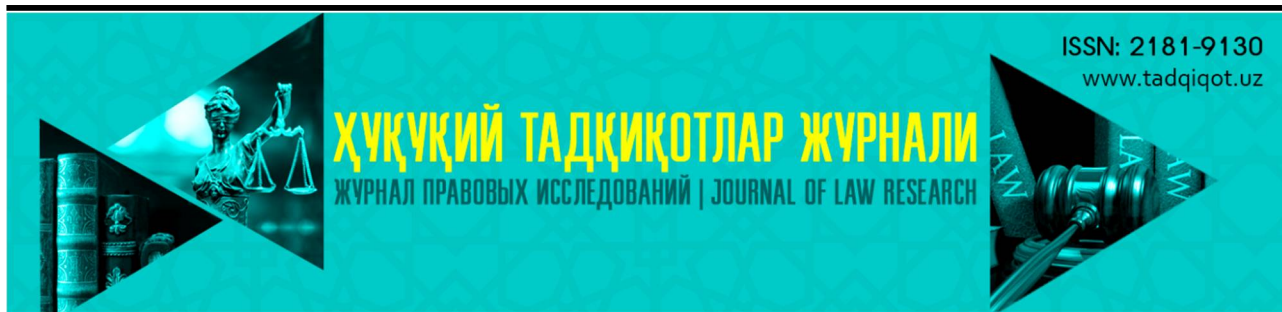
Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govverjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Жолдасов Айдос Фархадович ЖАМОАТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИ МАЪМУРИЙ-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИНИШНИНГ ИЖТИМОЙ ЗАРУРИЯТИ.....	5
2. Саидбоева Махбуба Рахмонназаровна ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ УЧАСТИЯ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ В ИЗБИРАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ В УЗБЕКИСТАНЕ И ТАДЖИКИСТАНЕ.....	17
3. Искендеров Полат Конисбаевич АВТОНОМ (ҲАЙДОВЧИСИЗ) ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИ ТОМОНИДАН ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАРНИ ҚОПЛАШНИНГ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ.....	26
4. Мейлиева Наргис Зульфикоровна ХОРИЖ ТАЖРИБАСИ: ЎЗБЕКИСТОН ВА ПОРТУГАЛИЯ НОТАРИАТИ.....	35
5. Сайдивалиева Хуршида Ходжиақбаровна ОТА-ОНАЛИК ҲУҚУҚЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШ МУНОСАБАТЛАРИНИ КЕЛИШУВ ОРҚАЛИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ ВА АМАЛИЙ ЖИҲАТЛАРИ.....	42
6. Vozorov Jasurbek Saydulla o'g'li SHAXSLARNING HUQUQ VA ERKINLIKLARINING PROKUROR TOMONIDAN HIMOYA QILINISHI.....	50
7. Акбаралиева Мухайё Караматулло кизи ПОХИЩЕНИЕ ЧЕЛОВЕКА И ЗАХВАТ ЗАЛОЖНИКА: РАЗЛИЧИЯ МЕЖДУ СОСТАВАМИ.....	57
8. Алиев Асилбек Кадиорович ВОПРОСЫ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА.....	64
9. Allanova Azizaxon Avazxonovna DAVLAT CHEGARASINI KESIB O'TISH BILAN BOG'LIQ JINOYATLAR UCHUN JINOIY JAVOBGARLIKNI AMALGA OSHIRISHDA HUDUD MASALASI.....	71
10. Алтиев Раззок Саидович ЖИНОЯТЛАРНИ КВАЛИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ТУШУНЧАСИ, ТУРЛАРИ ВА БОСҚИЧЛАРИ.....	80
11. Бобокулов Хамид Махмадутович ЕВРОПА ИТТИФОҚИДА ОИЛАВИЙ ЗЎРАВОНЛИККА ҚАРШИ КУРАШ МАСАЛАЛАРИ.....	89
12. Otaboyev Bobur Ibrat o'g'li TERRORIZMNI MOLIYALASHTIRISH JINOYATINING OBYEKTI.....	96

Бобокулов Хамид Махмадутович,
 Тошкент давлат юридик университети мустақил изланувчиси
 E-mail: BKM@gmail.com

ЕВРОПА ИТТИФОҚИДА ОИЛАВИЙ ЗЎРАВОНЛИККА ҚАРШИ КУРАШ МАСАЛАЛАРИ

For citation: Bobokulov Hamid Mahmadustovich. ISSUES OF COMBATING DOMESTIC VIOLENCE IN THE EUROPEAN UNION. Journal of Law Research. 2025, Special issue 1, pp.89-95

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.14679741>

АННОТАЦИЯ

Мақолада Европа Иттифоқи (ЕИ) давлатларида оилавий зўравонлик муаммоси, унинг кўламлари, оқибатлари ва унга қарши кураш чоралари кўриб чиқилади. Статистика маълумотлари ва таҳлилий ҳисоботлар асосида зўравонлик ҳолатларининг кўпайиши, айниқса, COVID-19 пандемияси шароитида, алоҳида таъкидланади. Истанбул конвенцияси ва ЕИнинг директивалари каби халқаро ва минтақавий ҳуқуқий воситалар, қонунчиликни мувофиқлаштириш, жабрланганларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва гендерлик зўравонликни жиноят сифатида квалификация қилишга қаратилган чоралар ёритиб берилган. Мақолада асосий қийинчиликлар, жумладан, маданий ва ижтимоий тўсиқлар, молиялаштириш етишмовчилиги ва ЕИ давлатлари орасидаги ёндашувлар фарқи кўриб чиқилади. Жабрланганларни кўллаб-қувватлаш мақсадида инфратузилма яратиш, нодавлат ташкилотларнинг фаол иштироки ва мажбуриятларнинг бажарилиши устидан мунтазам мониторинг ўтказишни ўз ичига олган ЕИнинг сезиларли саъй-ҳаракатлари таъкидланади. Муаллиф мураккаб ёндашувнинг зарурлигига алоҳида урғу берадики, бу қонунчилик чораларини, таълим ташаббусларини ва жамиятнинг фаол иштирокини ўз ичига олади. Хулоса ўрнида таъкидланадики, оилавий зўравонликка қарши кураш жабрланганларнинг ҳуқуқларини самарали ҳимоя қилиш ва зўравонликнинг олдини олиш учун халқаро, миллий ва ижтимоий даражалардаги чораларни янада такомиллаштиришни талаб қилади.

Калит сўзлар: Оилавий зўравонлик, Истанбул конвенцияси, директива, Европа Иттифоқи.

Бобокулов Хамид Махмадутович,
 Самостоятельный соискатель Ташкентского
 государственного юридического университета
 E-mail: BKM@gmail.com

ВОПРОСЫ БОРЬБЫ С ДОМАШНИМ НАСИЛИЕМ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается проблема домашнего насилия в странах Европейского Союза (ЕС), ее масштабы, последствия и меры борьбы с ней. На основании статистических данных и аналитических отчетов следует особо отметить рост случаев насилия, особенно в период пандемии COVID-19. Особое внимание уделяется международным и региональным правовым документам, таким как Стамбульская конвенция и директивы ЕС, а также мерам, направленным на гармонизацию законодательства, защиту прав жертв и криминализацию гендерного насилия. В статье рассматриваются основные проблемы, включая культурные и социальные барьеры, дефицит финансирования и различные подходы в странах ЕС. Подчеркиваются значительные усилия ЕС, включая создание инфраструктуры для поддержки жертв, активное участие неправительственных организаций и регулярный мониторинг выполнения обязательств. Автор подчеркивает необходимость комплексного подхода, включающего законодательные меры, образовательные инициативы и активное участие общества. В заключение подчеркивается, что борьба с домашним насилием требует дальнейшего совершенствования мер на международном, национальном и общественном уровнях для эффективной защиты прав жертв и предупреждения насилия.

Ключевые слова: Домашнее насилие, Стамбульская конвенция, директива, Европейский Союз.

Bobokulov Hamid Mahmadvovich,

Independent researcher at Tashkent State University of Law

E-mail: BKM@gmail.com

ISSUES OF COMBATING DOMESTIC VIOLENCE IN THE EUROPEAN UNION

ANNOTATION

The article examines the problem of domestic violence in the European Union (EU) countries, its scope, consequences and measures to combat it. Based on statistical data and analytical reports, the increase in cases of violence, especially in the context of the COVID-19 pandemic, is highlighted. International and regional legal instruments, such as the Istanbul Convention and EU directives, measures aimed at harmonizing legislation, protecting the rights of victims and criminalizing gender-based violence are highlighted. The article examines the main difficulties, including cultural and social barriers, lack of funding and differences in approaches between EU countries. The significant efforts of the EU, including the creation of infrastructure to support victims, the active participation of non-governmental organizations and regular monitoring of the implementation of obligations, are highlighted. The author emphasizes the need for a complex approach, which includes legislative measures, educational initiatives and active participation of society. In conclusion, it is noted that the fight against domestic violence requires further improvement of measures at the international, national and societal levels to effectively protect the rights of victims and prevent violence.

Ключевые слова: Domestic violence, Istanbul Convention, Directive, European Union.

Хотин-қизларга нисбатан зўравонлик муаммоси жамиятнинг кўпгина аъзолари томонидан у ёки бу даражада тан олинади. Кейинги йилларда ушбу муаммолар билан иш олиб борадиган жамоатчилик ташкилотлари ташкил этилмоқда, инқироз марказлари, уйдаги зўравонлик жабрдийдалари учун бошпаналар очилмоқда.

Уйдаги (маиший) зўравонлик – бу шунчаки туртиш ёки уриш эмас. Бу оила аъзолари устидан ҳукмронлик ва назоратни амалга ошириш учун фойдаланиладиган зўравонлик муомаласи тизимидир. Оиладаги зўравонлик унинг хоҳланган аъсосига йўналтирилган бўлиши мумкин, бироқ далиллар кўпинча уйдаги зўравонликнинг жабрдийдалари хотин-қизлар ва болалар бўлишларидан гувоҳлик беради. Уйдаги зўравонлик даврийдир: тажовуз даврлари тажовузкор пушаймон бўлиши ва ўз айбини ювишга уриниши ёки бу сўнгги марта бўлганлигига ваъда бериши мумкин нисбатан хотиржамлик даврлари билан алмашиши

мумкин. Бундай даврларни рухшунослар “асал ойи” боскичи деб аташади. Бу хотин-қизни гангитиб қўяди: ўз шеригининг ёқимлигини кўриб, зўравонлик энди такрорланмаслигига ишона бошлади.

Хотин-қиз агар ўзи феъл-атворини ўзгартирса, янада меҳрибон ва итоаткор бўлса, шеригининг тажовузкорлигини назорат қила олиши мумкинлиги ҳақида ўйлай бошлади. Аммо мутахассисларнинг аралашисиз зўравонлик одатда такрорланади ҳамда мусибатли ва тез-тез рўй беради. Зўравон томонидан устунлик ва назорат қилишга интилиш жабрдийдани тобора қул қилишга, хотин-қизда “калтакланган хотин” аломатини (ўз қадрини билмаслик, уялиш, айбдорлик ҳисси, тажовузкорни ҳимоя қилишга эҳтиёж) пайдо қилади.

Болаликда бошидан ўтказган зўравонлик тажрибаси таркиб топган вазиятга ақл-идрок билан қарашга, демак буни асосли ҳал қилишга йўл қўймайди. Агар қиз бола ёшлигида зўравонлик гувоҳи ёки бунга ўзи дучор бўлса, улғайганида оиласида зўравонликка дучор бўлади ёки буни ўз болаларига нисбатан қўллайди. Уйдаги зўравонлик шароитида улғайган ўғил болалар тўғриси оила кургандан кейин буни ўзлари қўллайдиган бўлади. Жамиятда уйдаги зўравонликка нисбатан муайян афсоналар мавжуд. Улар зўравонни оклашади, жабрдийдани айблашади ёки муаммони хаспўшлашади (“ураётган экан – демак севаркан”, “хотин-қиз зўравонни ташлаб кетмаётган экан, демак у ўзига ёқар экан”, “хотин-қиз шундай муносабатга муносиб”, “эр ўз хотинини тарбиялаши ва жазолаши мумкин” ва ҳоказолар). Бундай қарашларга жамиятимизнинг кўпгина аъзолари, шу жумладан уйдаги зўравонлик иштирокчилари ҳам қўшилади. Бундай қарашларга барҳам бермасдан уйдаги зўравонлик билан курашиб бўлмайди[18].

Оилавий зўравонлик Европада жиддий муаммо бўлиб, унга шошилиш эътибор қаратиш талаб этилади. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти маълумотларига кўра, дунёда ҳар учинчи аёл ҳаёти давомида зўравонликка дуч келади, ва бу ҳолатларнинг катта қисми оилавий муҳитда содир бўлади[1]. Европа Иттифоқида гендерга асосланган зўравонликнинг иқтисодий оқибатлари ҳам катта аҳамиятга эга. 2021 йилда Европа Иттифоқида гендерга асосланган зўравонликнинг зарари йилига 366 миллиард евро деб баҳоланган, бунда аёлларга нисбатан зўравонлик умумий сумманинг 79 фоизи ёки 289 миллиард евродан ортикни ташкил қилади[2].

COVID-19 пандемияси вазиятни янада оғирлаштирди, изоляция чоралари оилавий зўравонлик ҳолатларининг кўпайишига олиб келди. Масалан, Францияда карантин даврида бундай ҳолатлар сони 30%га ошди[3].

Европа Иттифоқи бу ҳодисага фаол равишда қарши курашмоқда. Аёлларга нисбатан зўравонлик ва оилавий (маиший) зўравонликка қарши курашишга қаратилган биринчи халқаро мажбурий ҳуқуқий ҳужжат – Истанбул конвенцияси 2011 йилда имзолаш учун очилган ва 2014 йилда кучга кирган. Ҳозирги вақтга келиб, уни ЕИнинг 21 давлати ратификация қилган. 2024 йил май ойида ЕИ Кенгаши аёлларга нисбатан зўравонлик ва оилавий зўравонликка қарши курашиш бўйича биринчи директивани маъқуллади. Унда ЕИга аъзо барча давлатлардан аёллар жинсий аъзоларига жароҳат етказиш, мажбурий никоҳ ва киберзўравонлик каби жиноятларни жиноий қилмиш деб тан олиш талаб этилади. Аъзо давлатларга директивани миллий қонунчиликка жорий этиш учун уч йиллик муддат берилган.

Бу чоралар Европа Иттифоқининг оилавий зўравонликни бартараф этиш ва аёллар ҳуқуқларини ҳимоя қилишга содиқлигини намоён этади, муаммонинг жиддийлиги ва бутун Европада мувофиқлаштирилган ҳаракатларнинг зарурлигини англаш ортиб бораётганлигини акс эттиради.

Оилавий зўравонлик Европа Иттифоқида жиддий муаммо бўлиб қолмоқда. Евростат маълумотларига кўра, 15 ёшдан катта ҳар учинчи аёл жисмоний ёки жинсий зўравонликка дуч келган. Греция, Словения, Германия ва Италия каби айрим давлатларда кейинги йилларда фемицид ҳолатлари сезиларли даражада ошган[4].

Оилавий зўравонлик жабрланувчиларга ва жамиятга жиддий зарар етказди. Зўравонликка учраган аёлларда гинекологик касалликлар, сурункали оғриқлар, стрессдан кейинги шок бузилиши (СКШ), ташвиш бузилишлари ва депрессия ривожланиши хавфи

ортиши мумкин[5]. Бундан ташқари, зўравонликка гувоҳ бўлган болалар катта психологик жароҳатларга дучор бўлиши мумкин, бу эса уларнинг ижтимоий ва руҳий саломатлигига ҳозирги ва келажакда салбий таъсир кўрсатади[6]. Ижтимоий-иқтисодий оқибатлар меҳнат унумдорлигининг пасайиши, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий хизматларга харажатларнинг ошиши ҳамда жинойтчилик даражасининг ўсишини ўз ичига олади.

Европа Иттифоқида оилавий зўравонлик тарқалишига кўплаб омиллар таъсир қилади. Жинсий тенгсизлик ва эркаклар ҳамда аёлларнинг роллари ҳақидаги стереотип қарашлар бу масалада катта роль ўйнайди[7]. Авлоддан-авлодга ўтиб келаётган маданий ва ижтимоий нормалар ҳам оилаларда зўравонлик сақланиб қолишига сабаб бўлади. Шунингдек, ишсизлик ва қашшоқлик каби иқтисодий қийинчиликлар оилалардаги тарангликни кучайтириб, зўравонлик хавфини ошириши мумкин[8].

Европа Иттифоқида оилавий зўравонлик жиддий муаммо бўлиб қолмоқда ва бу муаммони ҳал этиш учун халқаро ва миллий даражада мувофиқлаштирилган саъй-ҳаракатларни талаб қилади. Европа Иттифоқининг мазкур соҳадаги қонунчилик базаси халқаро ҳужжатлар, ЕИнинг директива ва регламентлари, шунингдек, аъзо давлатларнинг миллий қонунчилигини мувофиқлаштиришни ўз ичига олади.

Энг муҳим халқаро ҳужжатлардан бири – Европа Кенгашининг Аёлларга нисбатан зўравонлик ва оилавий зўравонликка қарши курашиш ҳамда уни олдини олиш тўғрисидаги Конвенцияси бўлиб, бу ҳужжат “Истанбул конвенцияси” номи билан машҳурдир. Ушбу шартнома аёлларни ҳар қандай зўравонлик шаклларида ҳам қилиш учун ҳуқуқий асосларни белгилайди ҳамда аёлларга нисбатан зўравонлик ва оилавий зўравонликни олдини олиш, жазолаш ва бартараф этиш чора-тадбирларини кўзда тутди. Конвенция, шунингдек, унинг қоидаларини самарали бажарилишини таъминлаш учун мониторинг механизмларини яратишни назарда тутди[9].

Юқорида таъкидланганидек, 2024 йил май ойида Европа Иттифоқи Кенгаши тарихда илк бор аёлларга нисбатан зўравонлик ва оилавий зўравонликка қарши курашишга қаратилган директивани маъқуллади. Миллий қонунларни европа стандартлари билан мувофиқлаштириш Европа Иттифоқида оилавий зўравонликка қарши курашишнинг муҳим жиҳати ҳисобланади. Аъзо давлатлар ўз миллий қонунларини ЕИнинг директива ва регламентларига мувофиқлаштириши ҳамда жабрланганларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича ягона даражани таъминлаш шарт. Мувофиқлаштириш жараёни ЕИ талабларига жавоб берувчи миллий қонунларни қабул қилиш ва уларни амалда самарали қўллашни ўз ичига олади. Бу ягона ҳуқуқий маконни яратишга ҳисса қўшади, бу маконда оилавий зўравонлик жабрдийдалари ҳуқуқлари ЕИнинг барча мамлакатларида юқори даражада ҳимоя қилинган бўлади[10].

Шундай қилиб, Европа Иттифоқининг (ЕИ) оилавий зўравонликка қарши курашиш бўйича қонунчилик базаси ва сиёсати халқаро стандартларга, миллий даражадан юқори директивалар ва регламентларга, шунингдек, миллий қонунларни мувофиқлаштиришга асосланади. Бу муаммони Европа даражасида ҳал этиш учун комплекс ёндашувни таъминлайди.

Европа Иттифоқида оилавий зўравонликка қарши курашиш қурбонларни қўллаб-қувватлаш, ёрдам инфратузилмасини яратиш, нодавлат ташкилотлар ва жамоат ташаббусларининг фаол иштирокини таъминлаш, шунингдек, тизимли мониторинг ва ҳисобот беришга қаратилган чоралар мажмуи орқали амалга оширилади. ЕИ аёлларга нисбатан зўравонлик ва оилавий зўравонликка қарши курашиш учун катта миқдорда маблағ ажратади. Бу маблағлар қурбонларни ҳимоя қилиш ва қўллаб-қувватлашга қаратилган дастурларни амалга оширишга йўналтирилади, уларга психологик, ҳуқуқий ва тиббий ёрдам кўрсатишни ўз ичига олади.

Истанбул конвенцияси (38 давлат томонидан ратификация қилинган) ва ЕИ доирасида давлатлар зўравонлик қурбонлари учун махсус қўллаб-қувватлаш хизматларини яратиш мажбуриятини олади. Бу хизматларга 24 соат давомида ишлайдиган ишонч телефонлари, кризис марказлари ва хавфсиз вақтинчалик яшаш шароити билан таъминловчи бошпана

марказлари киради. Бу мажбуриятларнинг бажарилиши устидан назорат аёлларга нисбатан зўравонлик ва оилавий зўравонликка қарши курашиш бўйича экспертлар гуруҳи (ГРЕВИО) томонидан амалга оширилади[11].

Нодавлат нотижорат ташкилотлари Европада оилалардаги зўравонликка қарши курашишда муҳим роль ўйнайди. Улар жабрланганларга бевосита ёрдам кўрсатади, маълумот беришга қаратилган кампаниялар ва ўқув дастурларини амалга оширади, шунингдек, сиёсатни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш жараёнларида иштирок этади. Давлат органлари ва НТТлар ўртасидаги ҳамкорлик зўравонликка қарши чораларнинг самарадорлигини оширади ва жабрланганларни кенгроқ камраб олишга ёрдам беради[12].

Европа Иттифоқида оилавий зўравонликка қарши кураш чора-тадбирларининг самарадорлиги қатъий мониторинг ва ҳисобот орқали таъминланади. ГРЕВИО доимий равишда Истанбул конвенцияси қоидаларининг иштирокчи давлатлар томонидан бажарилишини баҳолаб, эришилган ютуқлар ва аниқланган камчиликлар ҳақида йиллик ҳисоботлар эълон қилади. Бундай назорат механизмлари давлатларнинг масъулиятини оширишга ва зўравонликка қарши кураш стратегияларини такомиллаштиришга хизмат қилади[13]. Европа Иттифоқининг молиялаштириш, инфратузилмани қўллаб-қувватлаш, ННТларнинг фаол иштирокини таъминлаш ва қатъий мониторингни ўз ичига олган комплекс ёндашуви оилавий зўравонликка қарши курашиш ва жабрланувчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш учун мустаҳкам асос яратади.

Европа Иттифоқида оилавий зўравонликка қарши курашиш бир қатор жиддий муаммо ва қийинчиликларга дуч келмоқда, бу соҳада чора-тадбирларни самарали амалга оширишга тўсқинлик қилади.

Умумий ёндашувларни бирхиллаштиришга қаратилган саъй-ҳаракатларга қарамай, оилавий зўравонликка оид қонунчилик ЕИнинг аъзо давлатлари ўртасида кескин фарқ қилади. Бу каби жиноятларни аниқлаш ва жазолашда ҳамда жабрланувчиларга ёрдам кўрсатишда яқдилликнинг етишмаслигига олиб келади. Масалан, баъзи давлатлар ҳалигача Стамбул конвенциясини — бу соҳадаги стандартларни белгилайдиган асосий ҳужжатни ратификация қилмаган.

ЕИнинг айрим ҳудудларида оилалардаги зўравонликни тан олиш ва уни қоралашга тўсқинлик қиладиган маданий ва ижтимоий кўникмалар сақланиб қолган. Бундай тўсиқлар профилактика чораларини амалга ошириш ва жабрланувчиларни қўллаб-қувватлашни қийинлаштиради, айниқса, анъанавий патриархал қарашлар ҳукмрон бўлган жамиятларда. Тадқиқотлар шуни кўрсатадики, баъзи жамиятларда аёлларга нисбатан зўравонлик мавзу сифатида табу бўлиб қолмоқда, бу эса ушбу муаммога қарши курашни янада қийинлаштиради[14].

Оилавий зўравонликка қарши самарали курашиш учун катта молиявий ва инсон ресурслари талаб этилади. Бироқ, иқтисодий чекловлар шароитида Европа Иттифоқининг кўплаб давлатлари жабрланганларни қўллаб-қувватлаш дастурларини молиялаштириш, мутахассисларни ўқитиш ва ахборот кампанияларини ўтказиш учун етарли маблағ йўқлигига дуч келмоқда. Бу жабрланганлар учун хизматларнинг чекланган ҳолда мавжуд бўлишига ва қабул қилинаётган чора-тадбирлар самарадорлигининг пасайишига олиб келади[15].

ЕИнинг бир қатор мамлакатларида оилавий зўравонликнинг олдини олиш ва жамиятни мазкур муаммодан хабардор қилиш масалалари етарлича ривожланмаган ҳолда қолмоқда. Мавжуд тизимли таълим ва ахборот кампанияларининг етишмаслиги аҳоли ўртасида муаммонинг паст даражада тушунилишига олиб келади, бу эса зўравонликнинг олдини олиш чораларининг самарадорлигини пасайтиради. Стереотипларни ўзгартириш ва жабрланувчилар учун мавжуд ҳуқуқлар ҳамда ресурслар тўғрисидаги хабардорликни оширишга қаратилган таълим дастурлари ва жамоатчилик ташаббусларини кучайтириш зарур[16].

Европа Иттифоқи ушбу тўсиқларни енгиб ўтиш учун қонунчиликни уйғунлаштиришни давом эттириши, минтақаларнинг маданий хусусиятларини ҳисобга олиши, дастурлар учун етарли маблағ ажратиши ва аҳолини хабардор қилиш ҳамда таълим беришга қаратилган

профилактика чора-тадбирларини фаол ривожлантириши лозим, деб ҳисобланади. Оилавий зўравонлик Европа Иттифоқида жиддий муаммо бўлиб қолмоқда ва унга қарши кураш чораларини доимий равишда такомиллаштиришни талаб қилади.

Истанбул конвенцияси аёлларга нисбатан зўравонлик ва оилавий зўравонликка қарши курашда муҳим халқаро ҳужжат ҳисобланади. Уни самарали амалга ошириш учун унинг қоидалари бажарилишини назорат қилишни кучайтириш зарур. Аёлларга ва оилавий зўравонликка қарши кураш бўйича экспертлар гуруҳи (ГРЕВИО) конвенциянинг иштирокчи давлатлар томонидан бажарилиши устидан мониторинг олиб боради. Европа Кенгаши маълумотларига кўра, ГРЕВИО олиб бораётган назорат шуни кўрсатадики, ҳозирги кунда давлатлар муайян ютуқларга эришди, жумладан, махсус 24/7 телефон ишонч линиялари яратиш, бошпанага кириш имкониятини кенгайтириш ва комплекс миллий ҳаракат режаларини ишлаб чиқиш кабилар.

Европа Комиссияси гендер ва оилавий зўравонликнинг олдини олиш бўйича янги ташаббуслар устида фаол иш олиб бормоқда. 2023 йил 29 ноябрда гендер ва оилавий зўравонликнинг олдини олиш бўйича Европа Иттифоқи тармоғи ташкил этилди, бу ерда эркаклар ва ўғил болаларни жалб қилишга алоҳида эътибор қаратилади. Тармоқ йилига икки марта йиғилиш ўтказилади ва унинг таркибига аъзо давлатлар ва манфаатдор томонлар вакиллари киритилади[17].

Таълим дастурлари ва оммавий ахборот воситалари оилавий зўравонлик муаммоси ҳақидаги хабардорликни оширишда асосий ўрин тутаяди. Ҳар бир инсон аёлларга нисбатан зўравонлик ва оилавий зўравонликка йўл қўйиб бўлмаслигини тушуниши керак. Барча турдаги зўравонликларнинг тарқалиши тўғрисида тадқиқотлар ўтказиш ва маълумотлар тўплаш бу йўналишда муҳим қадамлардан биридир. Оилавий зўравонликка самарали қарши курашиш учун халқаро конвенцияларга риоя этишни назорат қилишни кучайтириш, янги ташаббусларни ишлаб чиқиш, давлатлар ва ННТлар ўртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш, шунингдек, аҳоли хабардорлигини таълим ва оммавий ахборот воситалари орқали фаол равишда ошириш зарур.

Хулоса қилиб айтганда, оилавий зўравонликка қарши курашиш учун мураккаб ва кўп қиррали ёндашув зарурлигини таъкидлаш лозим. Бутун дунёда миллионлаб одамларнинг ҳаётига таъсир кўрсатувчи бу муаммони фақатгина алоҳида чоралар билан самарали ҳал этиш мумкин эмас. Оилавий зўравонликка муваффақиятли қарши туришни қонунчилик, ижтимоий ва таълим даражасидаги саъй-ҳаракатларни бирлаштириш орқали амалга ошириш мумкин бўлади. Комплекс ёндашувга зўравонликнинг олдини олиш, жабрланувчиларни ҳимоя қилиш ва уларга кўмаклашиш, шунингдек, айбдорларни жавобгарликка тортиш киради. Муҳим жиҳатлардан бири давлат органлари, нодавлат ташкилотлар ва жамият ўртасида ҳамкорлик ўрнатишдир.

Европа Иттифоқи ушбу муаммони ҳал этишда асосий роль ўйнайди ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишда етакчи субъект сифатида ҳаракат қилади. Қонунчилик ва сиёсий фаоллиги орқали ЕИ жабрланувчиларни қўллаб-қувватлаш ва зўравонлик ҳолатларининг олдини олиш бўйича самарали механизмларни ривожлантиришга ҳисса қўшмоқда. Директивалар қабул қилиш, ижтимоий дастурларни молиялаштириш, шунингдек, Истанбул конвенциясини тарғиб қилиш Иттифокнинг жиддий ниятларини намоиш этмоқда.

Шу билан бирга, ЕИ нафақат қонунчилик ташаббускори, балки оилавий зўравонликка қарши курашиш борасида бошқа мамлакатлар учун намуна ҳам бўлиб хизмат қилади. Тенглик, инсон ҳуқуқларини ҳурмат қилиш ва зўравонликка йўл қўймаслик тамойилларига асосланган умумевропа стандартларини ривожлантириш бу соҳада халқаро ҳамкорликни мустаҳкамлайди. Келгусида ЕИ қабул қилинган қоидаларнинг бажарилишини назорат қилишни кучайтириши, профилактика дастурларини кенгайтириши ва жабрланганларга энг юқори даражада ёрдам кўрсатиши лозим. Бундай ёндашув оилавий зўравонлик даражасини камайитириш ва энг ҳимояга муҳтож аҳоли қатламини ҳимоя қилишга салмоқли ҳисса қўшади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. <https://www.un.org/ru/184542>
2. European Institute for Gender Equality (2021). The costs of gender-based violence in the European Union.
3. <https://ru.euronews.com/2020/03/31/coronavirus-domestic-violence>
4. <https://ru.euronews.com/2023/03/08/the-cube-gender-violence-euro>
5. <https://internist.ru/publications/detail/psikhologicheskie-i-somaticheskie-posledstviya-domashnego-nasiliya-/>
6. Борисов С. Н., Волкова О. А., Бессчетнова О. В., Доля Р. Ю. Домашнее насилие как фактор нарушения социального и психического здоровья // Проблемы социальной гигиены, здравоохранения и истории медицины. 2020. №1. (Borisov S. N., Volkova O. A., Besschetnova O. V., Dolya R. Yu. Domestic violence as a factor in the violation of social and mental health // Problems of social hygiene, health care and history of medicine. 2020. No. 1.) URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/domashnee-nasilie-kak-faktor-narusheniya-sotsialnogo-i-psihicheskogo-zdorovya>
7. <https://alterpsy.ru/domashnee-nasilie-i-ego-posledstviya-v-czifrah/>
8. <https://rm.coe.int/explanatory-ic-rus-web/16808e9a2a>
9. <https://www.coe.int/en/web/gender-matters/council-of-europe-convention-on-preventing-and-combating-violence-against-women-and-domestic-violence>
10. https://studbooks.net/48584/pravo/garmonizatsiya_zakonodatelstva_evropeyskom_soyuze
11. <https://www.coe.int/ru/web/portal/25-november-against-domestic-violence>
12. Гончаренко О. К. Международное и национальное право и практика защиты женщин от домашнего насилия // Женщина в российском обществе. 2020. №3. (Goncharenko O. K. International and national law and practice of protecting women from domestic violence // Woman in Russian society. 2020. No. 3) URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mezhdunarodnoe-i-natsionalnoe-pravo-i-praktika-zaschity-zhenschin-ot-domashnego-nasiliya>.
13. <https://www.coe.int/en/web/portal/-/violence-against-women-greivio-publishes-annual-report>
14. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/vaw_report_2020_rus.pdf
15. <https://zona.media/article/2019/12/16/domashnee-nasilie-doklad>
16. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/ending-gender-based-violence_en
17. <https://rm.coe.int/prems-054821-rus-brochure-4ps-of-the-istanbul-convention/1680a33d54>
18. <https://www.osce.org/files/f/documents/9/f/463464.pdf> (с.9)

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

1-МАХСУС СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-1

JOURNAL OF LAW RESEARCH
SPECIAL ISSUE-1

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000